

LIETUVIŠKOSIOS HEXACO PI-R VERSIJOS PSICHOMETRINĖS CHARAKTERISTIKOS

Inga Truskauskaitė

Psichologijos magistrė, asistentė
Vilniaus pedagoginis universitetas
Psichologijos katedra
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius
Tel. 8 5 275 10 87
El. paštas: inga.truskauskaite@gmail.com

Goda Kaniušonytė

Psichologijos magistrė, asistentė
Vilniaus pedagoginis universitetas
Psichologijos katedra
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius
Tel. 8 5 275 10 87
El. paštas: goda.kaniusonyte@gmail.com

Rima Kratavičienė

Psichologijos magistrė, lektorė
Vilniaus pedagoginis universitetas
Psichologijos katedra
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius
Tel. 8 5 275 10 87
El. paštas: krarima@yahoo.com

Aistė Kratavičiūtė-Ališauskienė

Psichologijos magistrė, doktorantė
Mykolo Romerio universitetas
Psichologijos katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Tel. 8 5 271 46 20
El. paštas: aiste.krataviciute@gmail.com

Pastarąjį dešimtmetį buvo suabejota dominuojančio penkių faktorių asmenybės modelio galimybėmis aprašyti asmenybės struktūrą. Buvo pasiūlytas šešių faktorių asmenybės modelis ir nustatyta, kad šis modelis, palyginti su penkių faktorių modeliu, yra pranašesnis tiek psicholeksiniu, tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektais (Ashton and Lee, 2007). HEXACO PI-R klausimynas (Ashton and Lee, 2009) yra skirtas empiriškai tyrinėti šešių faktorių modelį. Naudojant asmenybės klausimynus, paremtus savistaba, yra būtina, kad skirtingose kultūrose klausimyno teiginiai būtų suprantami vienodai. HEXACO PI-R klausimyno, kaip ir bet kokio kito asmenybės struktūros vertinimo instrumento, vertimas ir naudojimas priklauso nuo kalbos ir kultūrinio konteksto, todėl šalyje, kurioje klausimynas bus naudojamas, yra būtina įvertinti psichometrines charakteristikas ir atlikti klausimyno standartizavimą. Šiame straipsnyje yra pateikiamos kai kurios lietuviškosios HEXACO PI-R versijos psichometrinės charakteristikos. Tyrime dalyvavo 369 studentai, moterys ir vyrai, kurių amžius yra nuo 19 iki 28 metų, savo noru sutikę užpildyti HEXACO PI-R klausimyną. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad visų asmenybės dimensijas matuojančių skalių (sąžiningumo ir nuolankumo, emocingumo, ekstraversijos, sutariamumo, disciplinotumo, atvirumo patyrimui) vidinis suderinamumas yra labai geras, o subdimensijas matuojančių subskalių vidinis suderinamumas yra pakankamas, išskyrus dvi subskales, kurių vienos mažas patikimumas gautas ir kitose šalyse, o kitos – gali būti paaiškinamas kultūriniais skirtumais. Faktorių analizė patvirtino šešių faktorių asmenybės teorinį modelį ir atskleidė labai gerą klausimyno struktūrinį validumą – visos subdimensijos turi didžiausius svorius numatytuose dimensijas nusakančiuose faktoriuose.

Pagrindiniai žodžiai: asmenybės bruožai, šešių faktorių modelis, HEXACO PI-R.

Pastarąjį dešimtmetį aktyviai diskutuojama, koks faktorių rinkinys gali geriausiai apibūdinti asmenybę, apimdamas visą jos

komponentų įvairovę (Ashton et al., 2004; De Raad and Peabody, 2005; Peabody and De Raad, 2002; Saucier and Goldberg,

2003). Iki praeito dešimtmečio vidurio buvo naudojami du pagrindiniai asmenybės bruožų modeliai: vienas jų – trijų faktorių asmenybės bruožų modelis, pasiūlytas H. J. Eysencko (Eysenck, 1967). Pasak jo, asmenybės struktūra gali būti nusakyta trimis pagrindiniais bruožais – ekstraversija, neurotizmu ir psichotizmu. Kitas, sulaukęs bene didžiausio tyrinėtojų susidomėjimo (Matthews et al., 2003), yra penkių faktorių modelis (dar vadinamas „didžiuoju penketu“ (angl. „big five“), išskiriantis penkias asmenybės bruožų dimensijas – neurotizmą, ekstraversiją, atvirumą patyrimui, sutariamumą ir sąmoningumą (Goldberg, 1990; McCrae and John, 1992; McCrae and Costa, 1997). XX a. pabaigoje tarp mokslininkų įsivyravo sutarimas, kad asmenybė gali būti aprašoma penkiomis pagrindinėmis dimensijomis. Remiantis penkių faktorių modeliu buvo sukurti du panašūs asmenybės klausimynai, turintys kelias lygiagrečias versijas. Vienas jų – pasaulyje dabar jau plačiai žinomas NEO PI-R asmenybės klausimynas (Costa and McCrae, 1992). Jis yra išverstas ir į lietuvių kalbą ir pristatytos lietuviškosios šio klausimyno versijos psichometrinės charakteristikos (Žukauskienė ir Barkauskienė, 2006).

Nepaisant šio ir kitų klausimynų, paremtų penkių faktorių modeliu, žinomumo ir gerų klausimyno originalo psichometrinių charakteristikų, teigiama, kad yra tam tikrų apribojimų, susijusių su asmenybės struktūros penkių faktorių modeliu (Lee and Ashton, 2004). Buvo nustatyta, kad asmenybės struktūrai paaiškinti reikia mažiausiai šešių faktorių (Jackson et al., 1996). Vėliau klausimynų, paremtų penkių faktorių modeliu, leksikos tyrimai skirtin-

gose šalyse atskleidė, kad, išvertus klausimyną ir atlikus tiriamąją faktorių analizę, pakartotinai išskiriami šeši, o ne penki faktoriai (Ashton et al., 2004). Todėl buvo pasiūlytas šešių faktorių asmenybės modelis, leidžiantis įvairiapusiškiau pažvelgti į asmenybę. Jį sudaro tokie faktoriai: sąžiningumas ir nuolankumas (angl. *Honesty-Humility* (H); emociingumas (angl. *Emotionality* (E); ekstraversija (angl. *Extraversion* (X); sutariamumas (angl. *Agreeableness* (A); disciplinuotumas (angl. *Conscientiousness* (C) ir atvirumas patyrimui (angl. *Openness to Experience* (O), vadinami vienu akronimu – HEXACO, – o vėliau buvo sukurtas HEXACO asmenybės klausimynas (HEXACO PI) (Lee and Ashton, 2004). Šis modelis ir klausimynas buvo sukurti, patikrinus šešių faktorių buvimą empiriškai, t. y. atlikus psicholeksinę analizę septyniomis kalbomis – olandų, prancūzų, vokiečių, vengrų, italų, korėjiečių ir lenkų. Visomis kalbomis buvo išskirta vienoda šešių faktorių asmenybės struktūra (Ashton et al., 2004). Vėliau ji pasitvirtino dar penkiomis kalbomis – kroatų, anglų, filipiniečių, graikų ir turkų (Ashton and Lee, 2007; Lee and Ashton, 2008). Yra nustatyta, kad, palyginti su penkių faktorių modeliu, šešių faktorių modelis yra pranašesnis ne tik psicholeksiniu, bet ir teoriniu bei praktiniu aspektais: M. C. Ashton ir K. Lee (Ashton and Lee, 2007) pateikia įrodymų, kad asmenybės bruožų interpretacijos, remiantis HEXACO modeliu, gali paaiškinti su asmenybe susijusius reiškinius, kurių negali paaiškinti interpretacijos, paremtos penkių faktorių modeliu. HEXACO modelis visiškai apima penkių faktorių modelio teorines interpretacijas ir jas praplečia. Platesnis HEXACO modelis, palyginti su

penkių faktorių modeliu ir praktiniu aspektu, leidžia geriau aprašyti asmenybės bruožus ir prognozuoti elgesį, susijusį su kitais svarbiais asmenybės kintamaisiais, pavyzdžiui, vagystes, vandalizmą, alkoholio vartojimą darbe (Lee et al., 2005).

HEXACO PI klausimyno sukūrimo tikslas buvo operacionalizuoti pakartotinai skirtingomis kalbomis išsiskiriančius šešis faktorius (Lee and Ashton, 2004). Šiame klausimyne kiekvieną faktorius aprašančią dimensiją sudaro keturios subdimensijos: 1) nuoširdumas, teisingumas, paprastumas ir kuklumas sudaro sąžiningumo ir nuolankumo dimensiją; 2) baimingumas, nerimastingumas, priklausomumas ir jausmingumas – emocijų dimensiją; 3) ekspresyvumas, socialinė drąsa, socialumas ir gyvybingumas – ekstraversijos dimensiją; 4) atlaidumas, švelnumas, lankstumas ir kantrumas – sutariamumo dimensiją; 5) organizuotumas, stropumas, perfekcionizmas ir apdairumas – disciplinuotumo dimensiją; 6) estetiškumas, smalsumas, kūrybingumas ir neįprastumas – atvirumo patyrimui dimensiją (Lee and Ashton, 2004). Vėliau sukurtoje HEXACO PI-R versijoje (Ashton and Lee, 2009) ekstraversijos dimensijos ekspresyvumo subdimensija buvo pakeista socialinės savivertės subdimensija ir buvo pridėta atskira altruizmo subdimensija. Ši subdimensija buvo įtraukta kaip atskira dėl to, kad lexsinės analizės metu paaiškėjo, jog kai kuriuos šio bruožo aspektus galima priskirti ir sąžiningumo ir nuolankumo, ir emocijų, ir sutariamumo dimensijoms (Ashton and Lee, 2007). HEXACO PI-R dimensijų ir subdimensijų apibrėžimai pateikiami 1-oje lentelėje.

HEXACO PI-R klausimynas iki šiol

buvo išverstas į dvylika kalbų (*Translations, The Hexaco personality inventory-revised*, 2011). Vertimas į lietuvių kalbą – tryliktasis. Lietuviški skalių pavadinimai buvo pasirinkti, atsižvelgiant į NEO PI-R skalių vertimą (Žukauskienė ir Barkauskienė, 2006), nes keturi iš šešių angliškų HEXACO PI-R skalių pavadinimų sutampa su NEO PI-R skalių pavadinimais. Vis dėlto galutinėje HEXACO PI-R skalių pavadinimų vertimo į lietuvių kalbą versijoje su NEO PI-R skalių pavadinimais sutampa trys. HEXACO PI-R skalę, kuri NEO PI-R klausimyne verčiama „sąmoningumas“, nutarėme vadinti „disciplinuotumu“, nes sąvokos, tiksliai atspindinčios angliško žodžio „conscientiousness“ prasmę, lietuvių kalboje nepavyko rasti net padedant vertėjams. Todėl buvo pasirinktas pavadinimas, geriausiai atspindintis skalės turinį.

Visų ankstyvųjų 108 HEXACO PI teiginių vertimų, kurie buvo išleisti olandų ir korėjiečių kalbomis ir australų anglų, kanadiečių anglų, kanadiečių prancūzų dialektais, psichometrinės charakteristikos buvo daugiau nei pakankamos, t. y. skalių vidurkiai buvo artimi vidurinei reikšmei, vidiniai suderinamumai geri, o koreliacijos tarp skalių menkos (Boies et al., 2004; Lee et al., 2005). Šios versijos dimensijų skales sudarė po 18 teiginių, be to, dar nebuvo išskirtos subdimensijos. Vėliau išleista 192 teiginių HEXACO PI versija, kurioje jau išskiriamos subdimensijos ir, siekiant didesnio matavimo tikslumo, atsiranda daugiau teiginių. Psichometrinės šios versijos charakteristikos yra apskaičiuotos anglų (Lee and Ashton, 2004, 2006) ir olandų (de Vries et al., 2008) vertimams. Abiejų vertimų psichometrinės charakteristikos yra pakankamos. Taip pat yra patvirtinta,

1 lentelė. *HEXACO PI-R asmenybės dimensijų ir subdimensijų apibūdinimai (Lee and Ashton, 2004)*

<i>Dimensijos / subdimensijos</i>	<i>Apibrėžimas</i>
Sąžiningumas ir nuolankumas	Asmenys, turintys didelį sąžiningumo ir nuolankumo skalės įvertį, nėra linkę manipuliuoti kitais dėl naudos sau, neįsijaučia pagundos laužyti taisykles, nėra suinteresuoti įgyti didelius turtus ir turėti aukštą socialinį statusą ar ypatingų privilegijų. Priešingai, žmonės, turintys mažą šios skalės įvertį, yra smarkiai išpuikę, labai motyvuojami materialinių gėrybių, linkę laužyti taisykles ir meilinkauti kitiems, kai tai gali atnešti asmeninės naudos.
Nuoširdumas	Nusako asmens polinkį būti nuoširdžiam tarpasmeniniuose santykiuose. Turintys mažą šios subskalės įvertį linkę meilinkauti kitiems ar apsimesti, kad juos mėgsta tam, kad gautų naudos, o turintys didelį įvertį nėra linkę manipuliuoti kitais.
Teisingumas	Nusako asmens polinkį vengti apgavysčių ir korupcijos. Turintys mažą šios subskalės įvertį yra linkę pelnytis sukčiaudami ar vogdami, o turintys didelį įvertį nėra linkę naudotis kitais asmenimis ar visuomene.
Paprastumas	Nusako asmens polinkį būti nesuinteresuotam turėti didelių turtų, prabangių daiktų ar aukštą socialinį statusą. Turintys mažą šios subskalės įvertį nori mėgautis ir turtais, ir privilegijomis ir juos demonstruoti kitiems, o turintys didelį šios subskalės įvertį nėra ypač motyvuojami pinigų ar socialinio statuso.
Kuklumas	Nusako asmens polinkį būti kukliam ir nepretenzingam. Turintys mažą šios subskalės įvertį laiko save turinčiais teisę į privilegijas, kurių kiti neturi, o turintys didelį įvertį laiko save eilinėmis žmonėmis be pretenzijų į ypatingas privilegijas.
Emocingumas	Asmenys, turintys didelį emocingumo skalės įvertį, yra linkę bijoti fizinių pavojų, jausti nerimą atsidadant stresinėse situacijose, jiems reikia emocinio kitų palaikymo, jie yra stipriai prisirišę prie kitų žmonių. Priešingai, asmenys, turintys mažą šios skalės įvertį, asmeniniuose santykiuose linkę būti neemocingi, neprisirišantys ir nepriklausomi. Be to, jie yra linkę mažai nerimauti net labai stresinėse ar gąsdinančiose situacijose.
Baimingumas	Nusako asmens polinkį išgyventi baimę. Mažą šios subskalės įvertį turintys asmenys jaučią nedidelę traumų baimę ir yra santykinai tvirti, drąsūs ir neįjautrūs fiziniam skausmui, o didelį įvertį turintys yra labai linkę išvengti bet kokios fizinės žalos.
Nerimastingumas	Nusako asmens polinkį jaudintis įvairiomis aplinkybėmis. Turintys mažą šios subskalės įvertį, susidūrę su sunkumais, išgyvena nedidelį stresą, o turintys didelį įvertį susirūpina net susidūrę su santykinai mažomis problemomis.
Priklausomumas	Nusako asmens poreikį gauti kitų žmonių emocinį palaikymą. Turintys mažą šios subskalės įvertį, pasikliauja savimi ir geba išspręsti problemas be kitų pagalbos ar patarimo, o turintys didelį įvertį nori pasidalyti savo sunkumais su tais, kurie gali suteikti padaršinimą ir paguodą.
Jausmingumas	Nusako asmens polinkį jausti stiprius emocinius ryšius su kitais. Turintys mažą šios subskalės įvertį nepatiria stiprių emocijų atsisveikindami ar matydami kitų susirūpinimą, o turintys didelį įvertį jaučia stiprų emocinį prisirišimą prie kitų ir empatišką jautrumą kitų žmonių jausmams.
Ekstraversija	Asmenys, turintys didelį ekstraversijos skalės įvertį, linkę pasitikėti savimi, vadovaudami žmonių grupėms, mėgautis žmonių sambūriais ir bendravimu, jaustis gerai, entuziastingai ir būti energingi. Priešingai, turintys mažą šios skalės įvertį, būdami dėmesio centre, yra linkę jaustis nejaukiai, laiko save nepopuliariais, yra abejingi socialinėms veikloms ir mažiau gyvybingi.

1 lentelės tęsinys

Socialinė savivertė	Nusako asmens polinkį teigiamai vertinti save, ypač socialiniame kontekste. Turintys didelį šios subskalės įvertį yra patenkinti savimi ir mano turį kitiems patinkančių savybių, o turintys mažą įvertį linkę jausti menkavertiškumą ir laikyti save nepopuliariais.
Socialinė drąsa	Nusako asmens jautimąsi patogiai ir pasitikėjimą savimi įvairiose socialinėse situacijose. Turintys mažą šios subskalės įvertį jaučiasi nedrąsiai ar neįtikimai lyderio pozicijoje ar kalbėdami viešai, o turintys didelį įvertį noriai bendrauja su nepažįstamais žmonėmis ar šneka didesnėse grupėse.
Socialumas	Nusako asmens polinkį mėgautis pokalbiais, socialinėmis interakcijomis ir vakarėliais. Turintys mažą šios subskalės įvertį dažniausiai renkasi veiklas, nereikalaujančias bendrauti su kitais, o turintys didelį įvertį mėgsta kalbėti, svečiuotis ir linksmintis su kitais.
Gyvybingumas	Nusako būdingą žmogui entuziazmą ir energiją. Turintys mažą šios subskalės įvertį nėra linkę jaustis labai linksmi ar energingi, o turintys didelį įvertį dažniausiai yra optimistiški ir pakylėti.
Sutariamumas	Asmenys, turintys didelį sutariamumo skalės įvertį, yra linkę ieškoti kompromisų ir bendradarbiauti su kitais, būti geranoriški vertindami kitus, išlikti kantrūs ir lengvai kontroliuojantys save ir atleisti jiems kitų padarytą žalą. Priešingai, asmenys, turintys mažą šios skalės įvertį, linkę jausti pyktį, kai su jais netinkamai elgiamasi, pagiežą juos ižeidusiems ar kitaip nusikaltusiems, kritiškai vertinti kitus ir užsispyrusiai ginti savo požiūrį.
Atlaidumas	Nusako asmens norą pasitikėti tais ir mėgti tuos, kurie jam kada nors padarė žalos. Turintys mažą šios subskalės įvertį linkę jausti pagiežą tiems, kurie juos ižeidė, o turintys didelį įvertį paprastai yra pasiruošę vėl pasitikėti kitais, net ir po išdavytės atnaujinti draugiškus santykius.
Švelnumas	Nusako asmens polinkį būti geranoriškam ir negriežtam su kitais žmonėmis. Turintys mažą šios subskalės įvertį, vertindami kitus, yra linkę būti kritiški, o turintys didelį įvertį nenoriai vertina kitus griežtai.
Lankstumas	Nusako asmens norą rasti kompromisą ir bendradarbiauti su kitais. Turintys mažą šios subskalės įvertį yra laikomi užsispyrusiais ir yra linkę ginčytis, o turintys didelį įvertį vengia ginčų ir priima kitų pasiūlymus, net jei tai nebūtinai yra racionalu.
Kantrumas	Nusako asmens polinkį verčiau išlikti ramiam, užuot supykus. Turintys mažą šios subskalės įvertį linkę greitai prarasti savitvardą, o turintys mažą įvertį turi aukštą pykčio pojūčio ir raiškos slenkstį.
Disciplinuotumas	Asmenys, turintys didelį disciplinuotumo skalės įvertį, yra linkę viską organizuoti (tiek laiko, tiek fizinės aplinkos prasme), dirbti nuosekliai siekdami tikslų, siekti tikslumo ir tobulumo atlikdami užduotis ir kruopščiai viską apgalvoti prieš priimdami sprendimą. Priešingai, turintys mažą šios skalės įvertį linkę nesirūpinti aplinkos tvarka ar tvarkaraščiais, vengti sudėtingų užduočių ar sunkiai įgyvendinamų tikslų, būti patenkinti darbu, kuriame lieka klaidų, ir priimti sprendimus impulsyviai ar mažai apgalvoję.
Organizuotumas	Nusako asmens polinkį siekti tvarkos, ypač fizinėje aplinkoje. Turintys mažą šios subskalės įvertį yra linkę būti nerūpestingi ir neturi savo sistemos, o turintys didelį įvertį laiko daiktus tvarkingai ir mėgsta struktūruotą požiūrį į užduotis.
Stropumas	Nusako asmens polinkį stropiai dirbti. Turintys mažą šios subskalės įvertį turi mažai savidrausmės ir menką pasiekimų motyvaciją, o turintiems didelį įvertį būdinga stipri darbinė etika ir jie yra linkę dėti daug pastangų.

1 lentelės tęsinys

Perfekcionizmas	Nusako asmens polinkį būti kruopščiam ir smulkmeniškam. Turintys mažą šios subskalės įvertį toleruoja nedideles klaidas savo darbe ir yra linkę nesirūpinti detalėmis, o turintys didelį įvertį atidžiai tikrina klaidas ir stengiasi viską atlikti tobulai.
Apdairumas	Nusako asmens polinkį kruopščiai apgalvoti ir slopinti impulsus. Turintys mažą šios subskalės įvertį elgiasi impulsyviai ir neatsižvelgia į pasekmes, o turintys didelį įvertį kruopščiai apgalvoja savo galimybes ir yra linkę būti atsargūs ir kontroliuoti save.
Atvirumas patyrimui	Asmenys, turintys didelį atvirumo patyrimui skalės įvertį, linkę žavėtis meno ir gamtos grožiu, jausti smalsumą įvairiose srityse, pasitelkti savo vaizduotę kasdieninėje veikloje ir domėtis neįprastomis idėjomis bei žmonėmis. Priešingai, asmenų, kurie gavo mažą šios skalės įvertį, nedomina dauguma meno kūriniių, gamtos ar socialiniai mokslai, jie vengia kūrybinės veiklos, neįaučia susidomėjimo radikaliomis ar netradicinėmis idėjomis.
Estetiškumas	Nusako asmens mėgavimąsi meno ir gamtos grožiu. Turintys mažą šios subskalės įvertį nelinek įsijausti į meno kūrinius ar gamtos stebuklus, o turintys didelį įvertį jaučia didelę meno ir gamtos grožio vertę.
Smalsumas	Nusako asmens polinkį siekti teorinių ir praktinių žinių apie gamtą ir žmones. Turintys mažą šios subskalės įvertį menkai domisi gamtos ir socialiniais mokslais, o turintys didelį įvertį skaito daug įvairios literatūros ir domisi kelionėmis.
Kūrybingumas	Nusako asmens polinkį į naujumą ir eksperimentavimą. Turintys mažą šios subskalės įvertį menkai domisi originaliais dalykais, o turintys didelį įvertį aktyviai siekia surasti naujų būdų spręsti problemas ir išreikšti save per meną.
Neįprastumas	Nusako asmens polinkį priimti netradicinius dalykus. Turintys mažą šios subskalės įvertį vengia ekscentriškų ir netradicinių žmonių, o turintys didelį įvertį yra imlūs idėjoms, kurios gali pasirodyti keistos ar radiklios.
Altruizmas	Nusako asmens polinkį būti užjaučiančiom kitus ir geraširdžiam. Turintys didelį šios subskalės įvertį vengia kam nors pakenkti ir yra dosnūs silpniems bei tiems, kam reikia pagalbos, o turinčių mažą įvertį negašina galimybę ką nors nuskriausti ir jie yra laikomi kietaširdžiais.

kad pilnos HEXACO PI-R versijos vidinis suderinamumas (Ashton and Lee, 2009), stabilumas ir konstrukto validumas (Ashton and Lee, 2010) yra geri.

Teiginiai, naudojami originaliuose klausimynuose, yra sukurti taip, kad būtų gerai suprantami ta kalba ir toje kultūroje, tačiau bandant pritaikyti klausimyną naudoti kitoje kultūroje kita kalba, jie ne visuomet suprantami identišškai (Harkness, 2003), o naudojant asmenybės klausimynus, paremtus savistaba, tai yra būtina (Paunonen et al., 1992). HEXACO PI-R klausimyno, kaip ir bet kurio kito asmenybės

bės struktūros vertinimo instrumento, vertimas ir naudojimas priklauso nuo kalbos ir kultūrinio konteksto (Smith, 2003), todėl nėra savaime suprantama, kad jo psichometrines charakteristikos yra geros. Taigi, norint standartizuoti, o vėliau ir naudoti HEXACO PI-R klausimyną Lietuvoje, būtina prieš tai įvertinti jo psichometrines charakteristikas.

Šio straipsnio tikslas yra įvertinti HEXACO PI-R asmenybės klausimyno psichometrines charakteristikas – vidinį suderinamumą ir struktūrinį validumą. Taip pat, analizuojant skalių ir subskalių vidur-

kius, bus siekiama palyginti vyrų ir moterų rezultatus.

Metodika

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo 369 respondentai, nuo 19 iki 28 metų amžiaus, 278 (75 proc.) moterys ir 91 (25 proc.) vyras. Tiriamieji buvo atrinkti patogiosios atrankos būdu. Visi tiriamieji yra skirtingų specialybių (ekonomikos, geografijos, socialinių mokslų, sveikos gyvensenos pedagogikos, psichologijos, lietuvių kalbos, fizikos, fizikos ir taikomosios komunikacijos, teisės, teisės ir valdymo) studentai iš dviejų universitetų, savanoriškai sutikę užpildyti klausimyną. Vidutinė klausimyno pildymo trukmė – apie 30 min. Tyrimas buvo vykdomas 2011 m. balandį–gegužę.

HEXACO PI-R. Klausimyną sudaro 200 teiginių. 192 teiginiai suskirstyti į 6 skales po 32 teiginius. Kiekvieną skalę sudaro 4 subskalės po 8 teiginius. Be to, yra viena papildoma atskira 8 teiginių subskalė. Tiriamieji kiekvieną teiginį turėjo įvertinti 4 balų skale, kurioje 1 reiškia „visiškai nesutinku“; 2 – „nesutinku“; 3 – „sutinku“; 4 – „visiškai sutinku“. 4 balų skalė vietoje originalios 5 balų skalės buvo pasirinkta, atlikus bandomąjį tyrimą, naudojant 5 balų skalę, su 30 respondentų ir pastebėjus, kad dauguma jų yra linkę pasirinkti vidurinę skalės reikšmę. Ši tendencija sukėlė nuogąstavimų, kad naudojant 5 balų skalę lietuvių imtyje, klausimynas gali turėti nepakankamą diferencinę galią, o tai gali sumažinti praktinę klausimyno vertę. Keičiant vertinimo skalės balų skaičių, buvo atsižvelgta į skalių vertimo rekomendacijas, susijusias su kultūriniais ypatumais (Harkness, 2003; Smith, 2003). Be to, yra įrodyta, kad naudojant 4 ir 5 balų teiginių

vertinimo skalę tam pačiam klausimynui, duomenų kokybė beveik nesiskiria, t. y. naudojant 4 balų skalę gali būti šiek tiek mažesnis klausimyno patikimumas, gali būti daugiau trūkstamų reikšmių, tačiau daroma išvada, kad 5 ar 4 balų vertinimo skalės naudojimas reikšmingos įtakos rezultatams neturi (Østerås et al., 2008). Klausimyno autoriai teiginių vertinimo skalės pakeitimui neprieštaravo.

Kiekviena subskalė galėjo būti įvertinta nuo 8 iki 32 balų, o skalė – nuo 32 iki 128 balų. Tiriamiesiems buvo pateiktas aštuonių A4 formato lapų atspausdintas klausimynas, atsakymus tiriamieji žymėjo šalia teiginio.

Leidimą versti ir naudoti klausimyną, turint išskirtines teises šią metodiką taikyti komerciniais tikslais Lietuvoje, yra gavusi A. Kratavičiūtė-Ališauskienė iš klausimyno autorių M. C. Ashton ir K. Lee. Klausimyną iš anglų į lietuvių kalbą vertė dvi profesionalios vertėjos, turinčios su psichologija susijusių tekstų vertimo patirties. Vėliau profesionali vertėja išvertė klausimyną iš lietuvių į anglų kalbą. Ši klausimyno versija buvo pateikta klausimyno autoriams. Jie pateikė pastabų dėl 13 klausimyno teiginių (11, 26, 42, 46, 47, 53, 60, 66, 78, 121, 123, 134, 158) vertimo, vyko derinimas, kol buvo surastas abiejų šalių sutarimas.

Rezultatai

Skalių vidinis suderinamumas. HEXACO PI-R klausimyno patikimumas buvo vertinamas, skaičiuojant skalių ir subskalių Cronbacho alpha vidinio suderinamumo koeficientus (2-a lentelė). Testą galima laikyti pakankamai patikimu, kai jo vidinio suderinamumo koeficientas Cronbacho

2 lentelė. Asmenybės dimensijas matuojančių skalių ir subdimensijas matuojančių subskalių vidinio suderinamumo įverčiai Cronbacho alpha

Dimensijos / subdimensijos	α	Dimensijos / subdimensijos	α	Dimensijos / subdimensijos	α
Sąžiningumas ir nuolankumas	0,88	Ekstraversija	0,88	Disciplinuotumas	0,86
Nuoširdumas	0,69	Socialinė savivertė	0,77	Organizuotumas	0,81
Teisingumas	0,85	Socialinė drąsa	0,81	Stropumas	0,70
Paprastumas	0,83	Socialumas	0,73	Perfekcionizmas	0,77
Kuklumas	0,57	Gyvybingumas	0,59	Apdairumas	0,60
Emocingumas	0,83	Sutariamumas	0,87	Atvirumas patyrimui	0,84
Baimingumas	0,73	Atlaidumas	0,79	Estetiškumas	0,81
Nerimastingumas	0,36	Švelnumas	0,70	Smalsumas	0,47
Priklausomumas	0,79	Lankstumas	0,62	Kūrybingumas	0,72
Jausmingumas	0,69	Kantrumas	0,77	Neįprastumas	0,66
				Altruizmas	0,68

α – Cronbacho alpha vidinio suderinamumo įverčiai.

alpha yra ne mažesnis kaip 0,65 (Aiken, 1979), ir labai patikimu, kai jo vidinio suderinamumo koeficientas Cronbacho alpha yra ne mažesnis nei 0,8 (Giles, 2002). Iš 2-os lentelės matome, kad visų skalių patikimumas yra vertintinas kaip labai geras – jų patikimumo įvertis yra ne mažesnis nei 0,83. Dauguma subskalių taip pat yra vertintinos kaip labai patikimos ar pakankamai patikimos, kelios subskalės (matuojančios kuklumo, gyvybingumo, lankstumo, apdairumo subdimensijas) yra vertintinos kaip šiek tiek mažiau nei pakankamai patikimos (patikimumo įverčiai Cronbacho alpha mažesni už 0,65, bet ne mažesni nei 0,57) ir dvi subskalės (matuojančios smalsumo ir nerimastingumo subdimensijas) yra vertintinos kaip nepakankamai patikimos – jų patikimumo įverčiai Cronbacho alpha yra atitinkamai 0,47 ir 0,36.

Struktūrinis klausimyno validumas. Buvo vertinama, ar HEXACO PI-R klau-

simyno vidinė struktūra atitinka teorinį modelį, kuriuo remiantis šis klausimynas ir buvo sukurtas, t. y. buvo tikrinamas klausimyno struktūrinis validumas. Kaip ir rekomenduojama metodikos autorių (Lee and Ashton, 2004), struktūrinis klausimyno validumas buvo vertinamas, faktorizuojant subdimensijų subskales. Buvo atlikta tiriamoji faktorių analizė su principinių komponentų *varimax* sukiniu. Atliktos faktorių analizės tinkamumą patvirtina Kaizerio, Mejerio ir Olkino (KMO = 0,775) ir Bartleto sferiškumo ($\chi^2 = 3103,44$, $p < 0,001$) testų reikšmės (Čekanavičius ir Murauskas, 2002).

Remiantis Kaizerio kriterijumi, kaip ir buvo tikėtasi, atlikus tiriamąją faktorių analizę, išsiskyrė 6 faktoriai, turintys tikrines reikšmes, didesnes už 1 (3-ia lentelė). Visi 6 faktoriai paaiškina 64,24 proc. duomenų sklaidos. Tai reiškia, kad lietuviškoji HEXACO PI-R versija patvirtina šešių faktorių asmenybės struktūrą. Be to, faktorių

3 lentelė. Lietuviškosios HEXACO PI-R versijos faktorių analizės tikrinės reikšmės ir paaiškina-
nama duomenų sklaida

Komponentas	Tikrinė reikšmė	Paaiškinamos sklaidos proc.	Paaiškinamos sklaidos suminis proc.
1 (Ekstraversija)	3,88	16,16	16,16
2 (Emocingumas)	3,59	14,94	31,10
3 (Sąžiningumas ir nuolankumas)	2,72	11,35	42,45
4 (Sutariamumas)	2,08	8,68	51,12
5 (Disciplinuotumas)	1,71	7,12	58,24
6 (Atvirumas patyrimui)	1,44	5,99	64,24

4 lentelė. Lietuviškosios HEXACO PI-R versijos faktorių analizės svoriai

Dimensijos / subdimensijos	Faktorių analizės svoriai					
	H	E	X	A	C	O
Sąžiningumas ir nuolankumas (H)						
Nuoširdumas	0,82	-0,00	0,11	0,01	0,08	0,10
Teisingumas	0,70	0,17	0,02	0,17	0,36	-0,03
Paprastumas	0,76	-0,16	-0,17	0,22	-0,14	0,15
Kuklumas	0,67	0,10	-0,27	0,32	-0,10	-0,20
Emocingumas (E)						
Baimingumas	0,03	0,59	-0,31	-0,08	0,06	-0,27
Nerimastingumas	-0,18	0,69	-0,24	-0,09	0,08	0,03
Priklausomumas	0,03	0,78	-0,01	0,05	-0,07	-0,04
Jausmingumas	0,26	0,72	0,18	0,13	0,18	0,09
Ekstraversija (X)						
Socialinė savivertė	0,07	-0,10	0,74	0,05	0,30	-0,09
Socialinė drąsa	-0,17	-0,32	0,71	-0,09	0,11	0,24
Socialumas	-0,09	0,22	0,77	-0,05	-0,05	0,06
Gyvybingumas	-0,01	-0,15	0,80	0,10	0,11	0,11
Sutariamumas (A)						
Atlaidumas	0,03	-0,00	0,14	0,71	-0,14	0,02
Švelnumas	0,25	0,23	-0,05	0,71	0,14	-0,05
Lankstumas	0,14	0,01	-0,16	0,74	-0,07	0,00
Kantrumas	0,12	-0,38	0,15	0,77	0,12	0,08
Disciplinuotumas (C)						
Organizuotumas	-0,06	0,12	0,06	0,00	0,76	-0,09
Stropumas	0,11	-0,11	0,30	-0,08	0,63	0,19
Perfekcionizmas	0,07	0,21	0,13	-0,12	0,75	0,08
Apdairumas	0,09	-0,46	-0,09	0,27	0,62	-0,11
Atvirumas patyrimui (O)						
Estetiškumas	0,13	0,16	-0,02	0,05	0,15	0,79
Smalsumas	-0,21	-0,27	-0,15	0,17	0,23	0,40
Kūrybingumas	-0,14	-0,01	0,27	-0,02	-0,02	0,77
Neįprastumas	0,18	-0,16	0,08	-0,07	-0,16	0,77

5 lentelė. Lietuviškosios HEXACO PI-R versijos bendri bei vyrų ir moterų skalių ir subskalių vidurkiai ir standartiniai nuokrypiai bei vyrų ir moterų vidurkių skirtumų reikšmingumo koeficientai p

Dimensijos / subdimensijos	M	SD	Moterys		Vyrai		Moterys ir vyrai	
			M	M	SD	SD	t	p
Sąžiningumas ir nuolankumas (H)	83,66	12,50	84,76	80,25	12,40	12,35	2,97	0,003
Nuoširdumas	22,20	3,38	22,29	21,96	3,03	3,49	0,81	0,388
Teisingumas	20,54	4,91	21,38	17,99	4,80	4,66	5,94	0,000
Paprastumas	19,17	4,42	19,10	19,39	4,61	4,36	-0,55	0,597
Kuklumas	21,73	3,57	21,96	21,01	3,51	3,56	2,20	0,028
Emocingumas (E)	85,85	9,76	88,17	78,80	7,81	9,21	8,68	0,000
Baimingumas	19,33	3,68	19,96	17,41	3,18	3,62	6,02	0,000
Nerimastingumas	22,93	2,65	23,27	21,89	2,66	2,56	4,42	0,000
Priklausomumas	20,64	3,65	21,25	18,76	3,24	3,57	5,91	0,000
Jausmingumas	22,99	3,41	23,73	20,71	2,98	3,21	7,88	0,000
Ekstraversija (X)	89,16	11,11	89,49	88,16	11,43	11,01	0,97	0,341
Socialinė savivertė	23,06	3,44	23,27	22,38	3,70	3,33	2,14	0,045
Socialinė drąsa	20,28	4,01	20,09	20,88	3,82	4,06	-1,62	0,097
Socialumas	23,95	3,69	24,30	22,86	3,94	3,54	3,28	0,002
Gyvybingumas	21,91	2,97	21,88	21,97	2,68	3,06	-0,23	0,805
Sutariamumas (A)	75,19	10,16	74,85	76,25	10,81	9,94	-1,13	0,281
Atlaidumas	17,85	3,74	17,86	17,81	3,68	3,77	0,09	0,925
Švelnumas	20,24	3,05	20,28	20,10	3,05	3,05	0,50	0,616
Lankstumas	17,96	2,91	17,85	18,30	2,89	2,92	-1,27	0,204
Kantrumas	19,16	3,75	18,83	20,18	3,86	3,66	-3,00	0,004
Disciplinuotumas (C)	85,90	10,09	86,86	83,04	9,77	10,03	3,16	0,002
Organizuotumas	22,34	4,16	22,92	20,58	4,09	4,03	4,78	0,000
Stropumas	20,65	3,23	20,69	20,53	3,25	3,22	0,42	0,677
Perfekcionizmas	22,74	3,61	23,27	21,14	3,10	3,62	5,44	0,000
Apdairumas	20,12	2,92	19,90	20,79	2,68	2,97	-2,55	0,008
Atvirumas patyrimui (O)	86,39	10,49	85,99	87,62	10,33	10,53	-1,29	0,196
Estetiškumas	22,05	4,58	22,49	20,73	4,85	4,41	3,24	0,002
Smalsumas	20,81	2,91	20,36	22,18	2,45	2,92	-5,84	0,000
Kūrybingumas	21,62	3,54	21,48	22,03	3,46	3,56	-1,30	0,191
Neįprastumas	21,97	3,52	21,73	22,68	3,42	3,53	-2,25	0,024
Altruizmas	23,08	3,16	23,52	21,73	2,94	3,11	4,77	0,000

M – skalių ir subskalių įverčių vidurkiai.

SD – skalių ir subskalių įverčių standartiniai nuokrypiai.

analizė su *varimax* sukiniu, faktorizuojant subdimensijų subskales, idealiai patvirtina klausimyno vidinę struktūrą – visos klau-

simyno subdimensijų subskalės patenka į šešis faktorius, turėdamos didžiausius numatytų asmenybės dimensijų faktorių

svorius (4-a lentelė). Tai reiškia, kad klausimyno struktūrinis validumas yra labai geras. *Skalių vidurkiai bei vidurkių skirtumai tarp vyrų ir moterų*. 5-oje lentelėje pateikiami dimensijų skalių ir subdimensijų subskalių bendri vidurkiai ir standartiniai nuokrypiai, vyrų ir moterų vidurkiai ir standartiniai nuokrypiai bei skirtumo tarp vyrų ir moterų *t* reikšmės bei koeficientai *p*. Aptikta trijų dimensijų: sąžiningumo ir nuolankumo, emocingumo ir disciplinotumo, statistiškai reikšmingų skirtumų tarp vyrų ir moterų. Visų šių dimensijų skalių moterų vidurkiai yra statistiškai reikšmingai didesni nei vyrų.

Rezultatų aptarimas

Šio tyrimo tikslas buvo įvertinti lietuviškosios HEXACO PI-R asmenybės klausimyno versijos psichometrinės charakteristikas. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad lietuviškosios HEXACO PI-R versijos patikimumas, remiantis šios klausimyno versijos skalių ir subskalių vidinio suderinamumo tikrinimo rezultatais, yra geras. Rezultatai parodė, kad visų šešių faktorių, aprašančių asmenybės dimensijas, skalių patikimumas yra labai geras. Skalių patikimumo įverčiai yra didesni, nei subskalių įverčiai. Tai galima paaiškinti tuo, kad skales sudaro daugiau teiginių (32) nei subskales (8), o yra žinoma, kad, daugėjant teiginių, klausimyno patikimumas didėja (Anastasi and Urbina, 1997).

Lyginant su Kanados studentų intimi (Lee and Ashton, 2004), daugumos subdimensijų subskalių patikimumo įverčių tendencijos yra panašios. Išsiskiria tik nerimastingumo subskalė – jos patikimumas mūsų imtyje yra labai mažas. Taip galėjo atsitikti dėl kultūrinių skirtumų, susijusių

su nerimu. Yra teigiama, kad kai kurių kultūrų žmonės, stipriai išgyvenantys grėsmės nerimą, gali menkai patirti bazinį (egzistencinį) nerimą, ir atvirkščiai – stipriai išgyvenantys bazinį (egzistencinį) nerimą, gali nestipriai išgyventi grėsmės nerimą (Le Compte and Oner, 1977). Nerimastingumo skalę sudaro teiginiai, susiję tiek su grėsmės nerimu, tiek su baziniu (egzistenciniu) nerimu ir daugumai respondentų stipriau išgyvenant vieną iš nerimo rūšių, vidinis skalės suderinamumas, kartu ir patikimumas gali būti mažesnis. Ši hipotezė galėtų būti tikrinama būsima tyrimais.

Taip pat šiame tyrime buvo siekiama nustatyti, ar lietuviškoji HEXACO PI-R versija leidžia išskirti šešis asmenybės faktorius, t. y. ar pasitvirtina vidinė klausimyno struktūra, kuri buvo sukurta, remiantis teoriniu šešių faktorių asmenybės modeliu. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad lietuviškojoje HEXACO PI-R versijoje idealiai išsiskiria šeši faktoriai ir visos subdimensijų subskalės turi didžiausius numatytų faktorių svorius. Tai reiškia, kad vidinė klausimyno struktūra atitinka teorinį modelį, kuris sėkmingai pasitvirtina ir kitose šalyse (Lee and Ashton, 2004; 2006; de Vries et al., 2008). Be to, įdomu, kad, atlikus lietuviškosios NEO PI-R versijos tiriamąją faktorių analizę (Žukauskienė ir Barkauskienė, 2006), remiantis Kaizerio kriterijumi (kai analizuojamos tikrinės reikšmės, didesnės už 1) taip pat buvo išskirti šeši, o ne penki faktoriai. Tai gali reikšti, kad Lietuvoje, kaip ir kitose dvylikoje šalių (Ashton et al., 2004), šešių faktorių asmenybės modelis yra kultūriškai artimesnis, nei penkių faktorių modelis, tačiau šią prielaidą reikėtų tikrinti tolesniais moksliniais tyrimais.

Rezultatai taip pat atskleidė, kad lietuvių studentų imtyje moterys turi didesnius sąžiningumo ir nuolankumo, emociingumo ir disciplinuotumo dimensijų įverčius. Tokios pat tendencijos ryškėja ir Kanados studentų imtyje (Lee and Ashton, 2004). Sudarant lietuviškosios HEXACO PI-R versijos klausimyno normas, į šiuos vidurkių skirtumus tarp vyrų ir moterų reikėtų atsižvelgti.

Apibendrinant gautus rezultatus galima teigti, kad lietuviškosios HEXACO PI-R versijos prichometrinės charakteristikos yra geros: labai geras asmenybės bruožus nusakančias dimensijas matuojančių skalių ir pakankamas subdimensijas matuojančių subskalių vidinis suderinamumas bei faktorių analizės patvirtintas labai geras struktūrinis klausimyno validumas. Tyrimo rezultatai taip pat leidžia daryti prielaidą, kad asmenybės struktūrai nusakyti gali labiau tikti ne penkių (Costa et al., 2001), o šešių faktorių (Ashton et al., 2004; Ashton and Lee, 2007; Lee and Ashton, 2008) modelis.

LITERATŪRA

Aiken L. R. Psychological testing and assessment (3th ed.). Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1979.

Anastasi A., Urbina S. Psychological Testing (7th ed.). New York: Prentice-Hall International, 1997.

Ashton M. C., Lee K. An investigation of personality types within the HEXACO personality framework // Journal of Individual Differences. 2009, vol. 30, p. 181–187.

Ashton M. C., Lee K. Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure review // Personality and Social Psychology. 2007, vol. 11, p. 150–166.

Ashton M. C., Lee K., Perugini M., Szarota P., de Vries R. E., Di Blas L. et al. A six-factor structure

Šio tyrimo rezultatai rodo, kad lietuviškąją HEXACO PI-R versiją galima naudoti, tačiau kol kas tik mokslo tikslais. Norint pritaikyti klausimyną praktiniam naudojimui, reikia toliau tęsti klausimyno tinkamumo naudoti vertinimą, tikrinant jo kriterinį ir diskriminantinį validumą ir sudaryti lietuviškas klausimyno normas.

Išvados

1. Lietuviškosios HEXACO PI-R versijos patikimumo analizė, vertinant vidinį skalių suderinamumą, atskleidė, kad asmenybės dimensijas matuojančių skalių patikimumas yra labai geras, o subskalių, matuojančių asmenybės subdimensijas, patikimumas yra pakankamas.
2. Lietuviškosios HEXACO PI-R versijos struktūrinio validumo analizė asmenybės subdimensijas matuojančių subskalių faktorizavimo būdu atskleidė labai gerą klausimyno struktūrinį validumą.
3. Tyrimo rezultatai parodė, kad lietuviškoji HEXACO PI-R versija gali būti naudojama moksliniams tyrimams.

of personality-descriptive adjectives: Solutions from psycholexical studies in seven languages // Journal of Personality and Social Psychology. 2004, vol. 86, p. 356–366.

Ashton M. C., Lee K. Trait and source factors in HEXACO-PI-R Self- and Observer Reports // European Journal of Personality. 2010, vol. 24, p. 278–289.

Boies K., Yoo T. Y., Ebacher A., Lee K., Ashton M. C. Psychometric properties of scores on the French and Korean versions of the HEXACO Personality Inventory // Educational and Psychological Measurement. 2004, vol. 64, p. 992–1006.

Costa P. T., McCrae R. R. Revised NEO personality inventory (NEO PI-R) and NEO five-factor

- inventory (NEO-FFI). Professional manual. Lutz: Psychological Assessment Resources, 1992.
- Costa P. T., Terracciano A., McCrae R. R. Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings // *Journal of Personality and Social Psychology*. 2001, vol. 81, p. 322–331.
- Čekanaivičius V., Murauskas G. *Statistika ir jos taikymai* (2 t.). Vilnius: TEV, 2002.
- De Raad B., Peabody D. Cross-culturally recurrent personality factors: Analyses of three factors // *European Journal of Personality*. 2005, vol. 19, p. 451–474.
- de Vries R. E., Lee K., Ashton M. C. The Dutch HEXACO Personality Inventory: Psychometric properties, self-other agreement and relations with psychopathy among low and high acquaintanceship dyads // *Journal of Personality Assessment*. 2008, vol. 90, p. 142–151.
- Eysenk H. J. *The biological basis of personality*. Springfield, IL: Charles C. Thomas, 1967.
- Giles C. G. *Advanced research methods in psychology*. London: Routledge: Taylor & Francis Group, 2002.
- Goldberg L. R. An alternative „description of personality“: The Big-Five factor structure // *Journal of Personality and Social Psychology*. 1990, vol. 59 (6), p. 2116–2129.
- Harkness J. Questionnaire translation // *Cross-Cultural Survey Methods* / Ed by J. A. Harkness, F. J. R. Van de Vijver, P. Ph. Mohler. New Jersey: John Wiley and Sons, 2003. P. 35–56.
- Jackson D. N., Paunonen S. V., Fraboni M., Goffin R. D. A five-factor versus six-factor model of personality structure // *Personality and Individual Differences*. 1996, vol. 20 (1), p. 33–45.
- Le Compte W. A., Oner N. *A study of the State-trait Anxiety Inventory: Adaptation to Turkish*. Cesme-Izmir: XI. The annual meeting of the Nerve-psychiatry Congress, 1977.
- Lee K., Ashton M. C. Further assessment of the HEXACO Personality Inventory: Two new facet scales and an observer report form // *Psychological Assessment*. 2006, vol. 18, p. 182–191.
- Lee K., Ashton M. C., de Vries R. E. Explaining workplace delinquency and integrity with the HEXACO and Five-Factor Models of personality structure // *Human Performance*. 2005, vol. 18, p. 179–197.
- Lee K., Ashton M. C. Psychometric properties of the HEXACO personality inventory // *Multivariate Behavioral Research*. 2004, vol. 39, p. 329–358.
- Lee K., Ashton M. C. The HEXACO Personality Factors in the Indigenous Personality Lexicons of English and 11 Other Languages // *Journal of Personality*. 2008, vol. 76 (5), p. 1001–1053.
- Matthews G., Deary I. J., Whiteman M. C. *Personality traits*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- McCrae R. R., Costa P. Personality trait structure as a human universal // *American Psychologist*. 1997, vol. 52, p. 509–516.
- McCrae R. R., John O. P. An introduction to the Five-Factor Model and its applications // *Journal of Personality*. 1992, vol. 60, p. 175–215.
- Østerås N., Gulbrandsen P., Garratt A., Šaltytė Benth J. A., Dahl F., Natvig B., Brage S. A randomised comparison of a four- and a five-point scale version of the Norwegian Function Assessment Scale // *Health and Quality of Life Outcomes*. 2008, vol. 6 (14).
- Paunonen S. V., Jackson D. N., Trzebinski J., Forsterling F. Personality structure across cultures: A multimethod evaluation // *Journal of Personality and Social Psychology*. 1992, vol. 62, p. 447–456.
- Peabody D., De Raad B. The substantive nature of psycholexical personality factors: A comparison across languages // *Journal of Personality and Social Psychology*. 2002, vol. 83, p. 983–997.
- Saucier G., Goldberg L. R. The structure of personality attributes // *Personality and Work: Reconsidering the Role of Personality in Organizations* / Ed. by M. R. Barrick, A. M. Ryan. San Francisco: Jossey-Bass, 2003. P. 1–29.
- Smith T. W. Developing comparable questions in cross-national surveys // *Cross-Cultural Survey Methods* / Ed. by J. A. Harkness, F. J. R. Van de Vijver, P. Ph. Mohler. New Jersey: John Wiley and Sons, 2003. P. 35–56.
- Translations // *The Hexaco Personality Inventory-revised*. Prieiga per internetą: <http://hexaco.org/translations.html> [žiūrėta 2011 m. liepos 12 d.].
- Žukauskienė R., Barkauskienė R. Lietuviškosios NEO PI-R versijos psichometriniai rodikliai // *Psichologija*. 2006, t. 33, p. 7–21.

PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE LITHUANIAN VERSION OF THE HEXACO PI-R

Inga Truskauskaitė, Goda Kaniušonytė, Rima Kratavičienė, Aistė Kratavičiūtė-Ališauskienė

S u m m a r y

During the last decade, the potential of the dominant five-factor personality model to describe the personality structure was questioned. It has been found that at least six factors are needed for the explication of personality structure (Jackson et al., 1996). Lexical research as well as factor analysis of translated five-factor questionnaires repeatedly revealed that six factors as opposed to five should be used in different languages (Ashton et al., 2004). As a result, the six-factor model providing a better insight into a personality was developed. It consists of the following factors: Honesty–Humility (H), Emotionality (E), Extraversion (X), Agreeableness (A), Conscientiousness (C), and Openness to Experience (O), represented by the acronym HEXACO (Lee and Ashton, 2004). This model, as compared with the five-factor model, has an advantage in psycholexical, theoretical as well as practical terms (Ashton and Lee, 2007). The HEXACO PI-R questionnaire (Ashton and Lee, 2009) is an empirical means of the six-factor model. Different items of the personality questionnaire based on introspection should be accurately translated into the identical meaning in different cultures. Like any other personality structure assessment tool, the HEXACO PI-R questionnaire depends on the language and cultural context, so it is necessary to evaluate the psychometric properties as well as to perform standar-

disation of the questionnaire in a country in which the questionnaire is applied. The article covers particular psychometric properties of the Lithuanian version of the HEXACO PI-R. 369 students (aged between 19 and 28, including 278 women and 91 men) voluntarily agreed to fill in the HEXACO PI-R questionnaire and participate in this research. The results of the questionnaire have shown that the internal consistency of all the scales that assess personality dimensions is very good while the internal consistency of the subscales that assess subdimensions is sufficient, except for two subdimensions, one of which has a low reliability also in other countries, while the other can be explained by cultural differences. Factor analysis confirmed the relevance of the theoretical model of the six-factor personality model and revealed a very good structural validity of the questionnaire: all subdimensions have the biggest weight in the factors that compose these subdimensions. Also, statistically significant differences were found between men and women in the Honesty–Humility, Emotionality and Conscientiousness scales. The mean scores of women were statistically significantly higher than those of men in all scales. The study showed that the Lithuanian version of HEXACO PI-R can be applied in scientific research.

Keywords: personality traits, Six Factor Model, HEXACO PI-R.

Įteikta 2011-08-03